בנק ישראל

חטיבת המחקר

סדרת ניתוחי מדיניות וסוגיות מחקריות

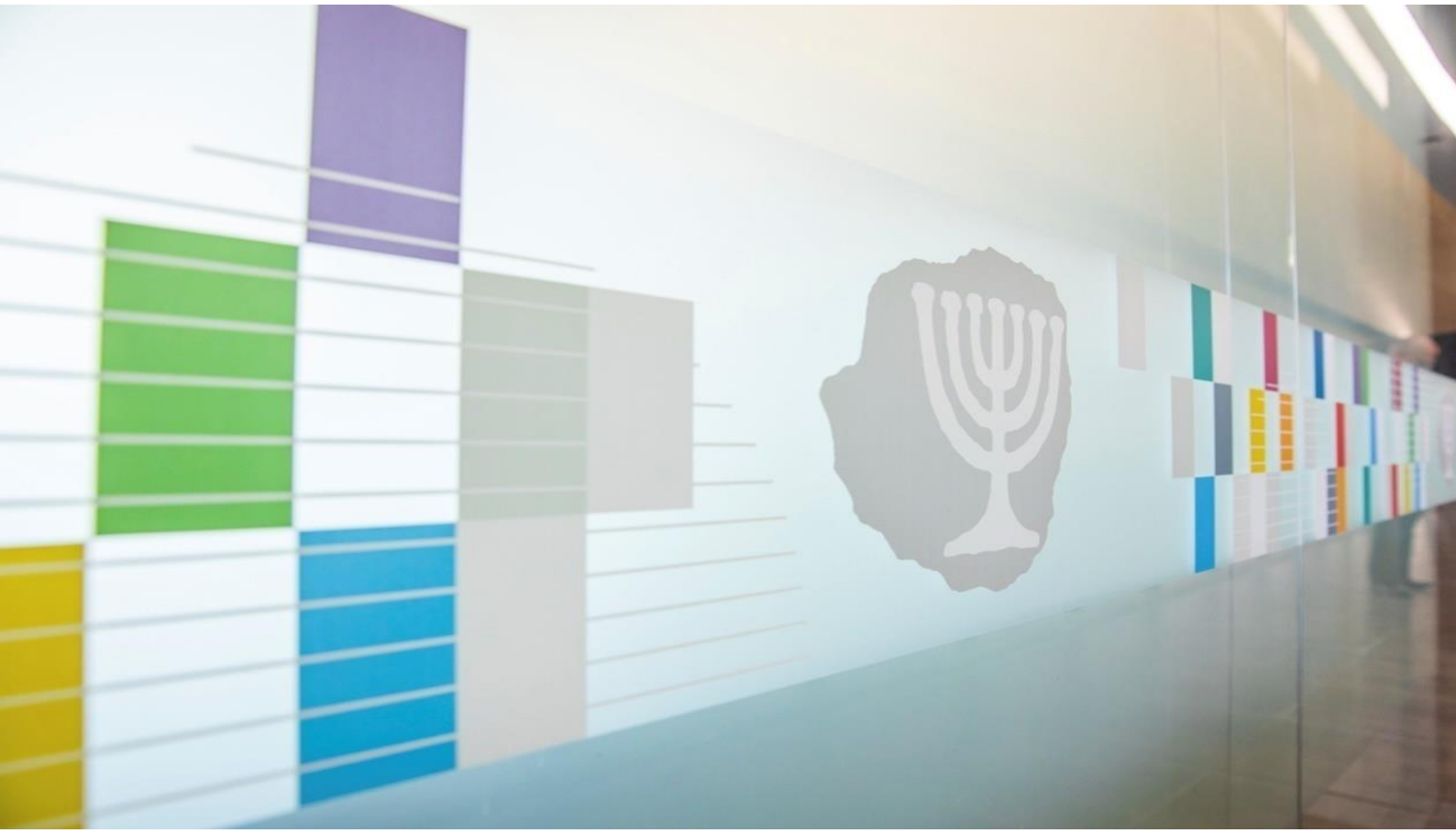

מצב האוריינות הפיננסית בישראל ובהשוואה בין-לאומית

כתבו: ספי בכר, מאיה הרן רוזן, רמסיס גרא

נובמבר 2025

מס' נייר: 2025.5

מצב האוריינות הפיננסית בישראל ובהשוואה בין-לאומית*

- רמת האוריינות הפיננסית בישראל דומה לממוצע מדינות ה-OECD, ולא נמצאו פערים בין ישראל לממוצע ה- OECD במדד הכולל והן ברכיביו השונים: רמת הידע הפיננסי, ההתנהגות הפיננסית והגישה הפיננסית, אשר יחד מהווים את בסיס חישוב המדד.
- קיימים פערים מובהקים באוריינות הפיננסית בין קבוצות האוכלוסייה בישראל: יהודים לא-חרדים זוכים לציונים הגבוהים ביותר, ואילו בחברה הערבית הציונים נמוכים גם לאחר פיקוח על משתנים שונים, בעיקר סוציו-דמוגרפיים, מה שעלול להעיד על חסמים ייחודיים.
- הפערים המגדריים והבין-גיליים בישראל גדולים יחסית לממוצע ה-OECD. עם זאת, בניגוד למגמה העולמית, בישראל דווקא הצעירים מפגינים רמת אוריינות פיננסית גבוהה מזו של המבוגרים, תופעה המעידה על שינוי דורי בדפוסי האוריינות הפיננסית והידע.
- נמצא קשר חיובי בין אוריינות פיננסית לבין חוסן כלכלי, שימוש בשירותים פיננסיים והתנהלות מושכלת.
- כדי לשפר את מיומנות הציבור והכישורים הפיננסיים אפשר לפתח תוכניות חינוך פיננסי מותאמות מבחינה תרבותית וחברתית, בעיקר בחברה הערבית, ולבנות תשתית למדידה סדורה שתאפשר בחינת מגמות לאורך זמן.

1. הקדמה

מטרת ניתוח זה היא לבחון את רמת האוריינות הפיננסית בקרב האוכלוסייה הבוגרת בישראל בשנת 2024, תוך השוואה למדינות ה-OECD, ובחינת השוני בין קבוצות אוכלוסייה שונות בישראל. אוריינות פיננסית, כפי שמגדיר אותה ארגון ה-OECD, היא שילוב של מודעות, ידע, מיומנויות, עמדות והתנהגויות המאפשרים לפרטים קבלת החלטות כלכליות נבונות והשגת רווחה פיננסית לאורך זמן (OECD, 2022).החשיבות של נושא זה נובעת מהשפעתה הישירה של האוריינות הפיננסית על הרווחה הכלכלית של הפרטים והחברה כולה. אוריינות פיננסית גבוהה מאפשרת קבלת החלטות כלכליות מושכלות, חיסכון יעיל והתמודדות עם זעזועים כלכליים.

המוטיבציה לעבודה נובעת מהצורך בהבנת החוזקות והחולשות של הציבור בישראל והפערים בין קבוצות שונות, במטרה לפתח מדיניות אפקטיבית לשיפור האוריינות הפיננסית בישראל. בעשורים האחרונים חלה עלייה משמעותית בכמות ובמורכבות ההחלטות הכלכליות שנדרשות על ידי משקי הבית. התרחבות מגוון המוצרים הפיננסיים, לצד שינויים בשוק העבודה, במערכות הפנסיוניות ובשירותים הפיננסיים, דורשים רמת אוריינות פיננסית גבוהה יותר מהציבור הרחב (Lusardi and Mitchell 2023, Lusardi and Mitchell, 2014, Atkinson and Messy, 2012). מחקרים מצביעים על קשר סיבתי בין רמות גבוהות של אוריינות פיננסית לבין רווחה כלכלית, חיסכון גבוה יותר,

* **כתבו:** ספי בכר, מאיה הרן רוזן ורמסיס גרא.
תודות: נורית דוברין - מנהלת, ערן ברקוביץ - ראש ענף, תחום בכיר הסקר החברתי בלמ"ס; תחום סקרי משפחות בלמ"ס; ודור שולדנריין ואביגיל כהן על עזרה בעיבוד וניתוח הנתונים.

הימנעות מהונאות, קבלת החלטות השקעה מושכלות ובניית חוסן פיננסי להתמודדות עם זעזועים כלכליים (Lusardi and Mitchell, 2014; Van Rooij, Lusardi and Alessie, 2011).

מנגד, רמות נמוכות של אוריינות פיננסית עלולות להוביל לשימוש מוגבר במוצרים פיננסיים יקרים כגון אשראי יקר, ולהיעדר חיסכון לשעת חירום (Klapper, Lusardi and Panos, 2013). גם בישראל נמצא, כי אוריינות פיננסית משפיעה באופן משמעותי על קבלת החלטות פיננסיות ועל התגובה לרגולציה פיננסית-צרכנית (הרן רוזן ושדה 2017, בנק ישראל, 2019, הרן רוזן ושדה, 2021).

על רקע זה, מדינות רבות מבצעות סקרים תקופתיים למדידת אוריינות פיננסית, בחינת פערים באוריינות בין תתי-קבוצות ומעקב אחר שינויים לאורך זמן. ארגון ה-OECD פיתח מתודולוגיה אחידה למדידה, אשר עודכנה לאחרונה ב-2023[1] (OECD, 2023) ואומצה בסקר בין-לאומי רחב. בישראל נערך בשנת 2024 סקר דומה במסגרת הסקר החברתי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן הלמ"ס) שהתבסס על הסקר הבין-לאומי של ה-OECD ומאפשר לבחון מדדים מפורטים של אוריינות פיננסית ולהשוותם לעולם, כמו גם פערים בתוך החברה הישראלית. הסקר נערך כהמשך ישיר להמלצות צוות בין-משרדי לגיבוש תוכנית לאומית להגברת ההכלה הפיננסית בישראל, שראה חשיבות רבה בקידום מדידה שיטתית של אוריינות פיננסית כאבן יסוד למדיניות אפקטיבית בתחום.[2]

בהתאם להגדרה המקובלת של ה-OECD, נבחנו שלושה רכיבים עיקריים של אוריינות פיננסית: ידע פיננסי (financial knowledge), התנהגות פיננסית (financial behavior), וגישה פיננסית (financial attitudes).

הממצאים המרכזיים מהניתוח מצביעים על כך שהממוצע של אוריינות פיננסית בישראל דומה לממוצע ה-OECD. עם זאת, חשוב להדגיש, כי גם בישראל וגם במדינות ה-OECD, הממוצע עדיין נמוך מהרף של ציון של 70% הנדרש להתנהלות פיננסית מיטבית על פי הגדרות ה-OECD. בנוסף, נמצא, כי בישראל קיימים פערים פנימיים משמעותיים יותר מאשר במדינות אחרות, הנובעים מגורמים כמו קבוצת אוכלוסייה, גיל, מגדר והכנסה. עם זאת, בניגוד למגמה העולמית, בישראל דווקא הצעירים מפגינים רמת אוריינות פיננסית גבוהה מזו של המבוגרים, תופעה המעידה על שינוי דורי בדפוסי האוריינות הפיננסית והידע. בחינה של הפערים בין קבוצות האוכלוסייה מראה, כי בחברה הערבית קיימת רמה נמוכה בצורה משמעותית של אוריינות פיננסית בהשוואה ליהודים לא חרדים ולחרדים. ההבדלים בין הקבוצות תוקפו באמצעות ניתוח רגרסיה. במסגרת הניתוח אנו מציגים

[1] סקר האוריינות הפיננסית הראשון של OECD/INFE נערך בשנים 2010-2011, ומאז הוא נערך באופן תקופתי אחת למספר שנים עם שינויים קלים במתודולוגיה. הסקר מבוסס כאמור על מתודולוגיה אחידה שמאפשרת ביצוע השוואות בין-לאומיות, ועד כה נערכו בו ארבעה גלים מרכזיים לאורך השנים שהתבססו על גרסאות קודמות של המתודולוגיה.

[2] דוח צוות בין-משרדי לגיבוש תוכנית לאומית להגברת ההכלה הפיננסית, יולי 2022.

רגרסיות המראות שבין אוריינות פיננסית לבין חוסן פיננסי, הכלה פיננסית, וצרכנות פיננסית מושכלת יש קשר חיובי ומובהק.

באופן כללי, הממצאים מצביעים על אי-שוויון ברמות האוריינות הפיננסית ועל צורך בהגברת המודעות והחינוך הפיננסי בקרב קבוצות אוכלוסייה שונות, במיוחד בחברה הערבית, כדי לשפר את היכולת להתמודד עם אתגרים פיננסיים ולנצל הזדמנויות כלכליות.

2. מתודולוגיה למדידת אוריינות פיננסית

המדידה של האוריינות הפיננסית מתבססת על תשובות הנסקרים לשאלון הכולל שלושה מדדים מרכזיים: ידע פיננסי, התנהגות פיננסית ועמדות פיננסיות. שלושת המדדים הללו יחד מספקים תמונה רחבה של יכולתו של הפרט להבין את הכללים הבסיסיים של הכלכלה הפיננסית, ליישם אותם בפועל ולהחזיק בגישה המעודדת אחריות ותכנון פיננסיים לעתיד. בהתאם להגדרות ה-OECD, פירוט השאלות בנספח א':

הידע הפיננסי - מדד הידע הפיננסי נועד לבחון את מידת ההבנה של הציבור בנושאים כגון אינפלציה, ריבית פשוטה וריבית דריבית, פיזור סיכון והקשר בין תשואה לסיכון. ידע זה מאפשר לפרטים לנהל את ענייניהם הכספיים, להשוות בין מוצרים ושירותים פיננסיים ולקבל החלטות מושכלות ומותאמות לצרכיהם. מעבר לכך, הידע הפיננסי חיוני להתמודדות עם מצבים משתנים או משברים כלכליים שעלולים להשפיע על הרווחה הכלכלית של משקי בית.

המדד כולל שבע שאלות, כאשר כל תשובה נכונה מזכה בנקודה אחת. הציון הכולל מהווה 35% מהמדד הכללי של אוריינות פיננסית ומצביע על רמת ההיכרות של הפרט עם עקרונות בסיסיים הדרושים להתנהלות פיננסית מושכלת.

ההתנהגות הפיננסית – מדד המתייחס להרגלים ולפעולות הכלכליות של הפרט, המשפיעות על מצבו הכלכלי בהווה ובעתיד. התנהגות אחראית, כגון מעקב שוטף אחר ההוצאות, תשלום חשבונות בזמן, תכנון הוצאות מראש וחיסכון קבוע, מאפשרת לאנשים להתמודד עם הוצאות בלתי צפויות, להימנע מהחמרת חובות ולהשיג ביטחון כלכלי לטווח הארוך. לעומת זאת, דפוסי התנהגות פחות אחראיים, כמו שימוש בהלוואות לצורך כיסוי הוצאות שוטפות, עלולים להעמיק פגיעות כלכלית ולהוביל לאי-יציבות כלכלית.

המדד מבוסס על תשע התנהגויות ומחושב כספירה של מספר ההתנהגויות "הנבונות" (financially savvy), כאשר כל התנהגות חיובית מזכה בנקודה אחת. הציון הגולמי נע בין 0 ל-9, והמדד מהווה 45% מהמדד הכולל. מדד זה מאפשר להבין עד כמה ההתנהלות בפועל של הפרט משקפת שליטה פיננסית, תכנון ואחריות.

גישה פיננסית - מדד המשקף את הגישה האישית של הפרט כלפי כסף, חיסכון ותכנון עתידי. גם כאשר לאדם יש ידע פיננסי ויכולת לפעול בצורה אחראית, עמדותיו האישיות, כגון העדפה להוצאה מיידית על פני חיסכון, עשויות להשפיע באופן משמעותי על החלטותיו הכלכליות.

בישראל נמדדה הגישה הפיננסית באמצעות היגד יחיד: "אני מעדיף להוציא כסף היום מאשר לחסוך לטווח הרחוק", כאשר המרואיינים התבקשו לדרג את מידת הסכמתם להיגד בסולם של 1 (מסכים מאוד) עד 5 (לא מסכים כלל). מחקרים מראים, כי קוצר רואי (Myopia) הוא מהמרכיבים ההתנהגותיים המשמעותיים שמשפיעים על התנהלות כלכלית של פרטים (Pitthan and Witte, 2025) וההיגד אמור לתפוס את מרכיב זה. ככל שהמשיב הביע הסכמה נמוכה עם ההיגד, כלומר הפגין נטייה לחיסכון על פני צריכה מיידית, כך ציון המדד שלו היה גבוה יותר. הציון נע בין 0 ל–4, ומשקף את מידת התמיכה בעקרונות של תכנון פיננסי ואחריות כלכלית. רכיב זה מהווה 20% מהמדד הכולל לאוריינות פיננסית.

בחלק מהמדינות שנכללו בסקר של ארגון ה-OECD נעשה שימוש ביותר מהיגד אחד לצורך מדידת גישה פיננסית, ולעיתים אף בנוסחים שונים אך נושא המדידה דומה. בסקר הישראלי נכלל כאמור היגד אחד בלבד, והחישוב הותאם בהתאם למדריך וההנחיות הבינלאומיות של הסקר. על רקע המגבלות באופן המדידה של מדד הגישה ובשל ביקורת שהועלתה על מורכבות פרשנות התשובות, מאחר שהוצאה כספית בהווה עשויה להיות החלטה כלכלית רציונלית במקרים מסוימים, ניתן לו ביטוי מצומצם בהמשך הניתוח, ונבחן תוצאות גם בניכוי רכיב זה מהמדד הכללי.

מדד אוריינות פיננסית - מדד האוריינות הפיננסית הכללי מורכב משלושת המדדים שהוזכרו לעיל: ידע פיננסי, התנהגות פיננסית וגישה פיננסית. שלושת הרכיבים משוקללים לכדי מדד כולל, שערכיו נעים בין 0 ל-100 נקודות. ציון גבוה במדד משקף רמה גבוהה של אוריינות פיננסית, ואילו ציון נמוך מעיד על רמת אוריינות נמוכה יותר. ה-OECD קבע, כי כדי להיחשב כבעל אוריינות פיננסית מספקת, נדרש המשתתף לעבור **סף מינימלי של 70 נקודות**.[3] שיעור העוברים חושב הן עבור הציון הכולל והן עבור כל אחד מהרכיבים בנפרד, ובכך ניתן להבחין באילו תחומים קיימת שליטה רחבה, ובאילו תחומים ניכרים פערים.[4]

[3] בהתאם למדריך המדידה הבינלאומי של ה OECD/INFE-הציון 70 מתוך 100 נקודות משמש כערך ייחוס להשוואה בין מדינות במדד האוריינות הפיננסית. סף זה נקבע באופן עקבי עם רמות הידע וההתנהגות שנקבעו כ"מספקות" במדידות הקודמות של ה-OECD, שבהן נדרש ציון של כ-5 מתוך 7 בשאלות הידע וכ-6 מתוך 9 בהתנהגות — כלומר, כ-70 אחוזים מהציון המרבי.

[4] קורלציות בין המדדים השונים ובין משתנים סוציו-דמוגרפיים נוספים מוצגות בנספח ב' ומראות את המתאם הגבוה בין מדד האוריינות הפיננסית הכללי, למדדים של ההתנהגות והידע הפיננסיים והקורלציה הנמוכה יחסית עם מדד הגישה הפיננסית.

מעבר למדד האוריינות הפיננסית, הסקר מאפשר לבנות מדדים נוספים המתבססים על המתודולוגיה של ה- OECD שנבחן עבורם את הקשר עם אוריינות פיננסית ברגרסיה עם בקרה על משתנים סוציו-דמוגרפיים. המדד הראשון הוא **מדד ההכלה הפיננסית** שבוחן את ההיכרות והשימוש של האוכלוסייה במוצרים פיננסיים. בעוד שמדד אוריינות פיננסית מתמקד כאמור בבחינת היכולת להבין ולנהל את הכספים בצורה מושכלת, מדד ההכלה הפיננסית מסכם שבעה תחומים מרכזיים של היכרות ושימוש במוצרים פיננסיים: מוצרי תשלום (חשבון בנק, כרטיס חיוב), מוצרי חיסכון (פנסיוני ולא פנסיוני), אשראי (הלוואות לדיור ולא לדיור), ביטוח, מודעות למוצרים פיננסיים שונים (לפחות 5 מתוך 10) ובחירה פעילה של מוצרים פיננסיים. המדד מקבל ערכים מ-1 עד 7 וערך גבוה משקף רמת הכלה פיננסית גבוהה, ולהיפך.

מדד נוסף הוא **מדד חוסן פיננסי** שנועד להעריך את היציבות הכלכלית האישית של הפרט באמצעות הערכה של הנסקר לגבי ארבעה קריטריונים מרכזיים. המדד כולל הערכה של הנסקרים לגבי היכולת להתמודד עם הוצאה פתאומית ובלתי צפויה, היכולת לכסות את ההוצאות השוטפות ללא קשיים במהלך השנה האחרונה, היכולת הכלכלית להחזיק מעמד ללא הכנסה במשך שלושה חודשים או יותר והיכולת לסיים את החודש עם יתרה כספית חיובית. המדד נע בטווח 0-100.[5]

לקבלת מידע נוסף על הסקר החברתי ונוסח השאלון ראו פרסום של הלמ"ס בנוגע לסקר חברתי לשנת 2024.

3. ממצאים קודמים

בישראל נערכו מספר סקרים שמדדו ידע והתנהגות פיננסיים בהקשרים מצומצמים. סקרים דומים לסקר של ה-OECD נערכו על ידי בנק ישראל (דוח צוות בין-משרדי לגיבוש תוכנית לאומית להגברת ההכלה הפיננסית 2022 וסקר אינטרנטי 2022). מהסקר התברר, כי רמת האוריינות הפיננסית בישראל נמוכה במעט מממוצע של 12 מדינות OECD בשנת 2021 (62 ו-65.5 נקודות, בהתאמה), ונמצאו פערים משמעותיים בין תתי-קבוצות אוכלוסייה בישראל. התבררו רמות נמוכות של אוריינות פיננסית בקרב האוכלוסיות הערבית והחרדית בהשוואה לאוכלוסייה היהודית הלא-חרדית.

בנוסף, סקר של הלמ"ס שנערך בשנת 2012 בחן אוריינות פיננסית באמצעות שאלות מצומצמות המתמקדות בידע פיננסי בסיסי, כגון הבנה של מושגי ריבית, אינפלציה וגיוון השקעות, ובהתנהגויות כלכליות כגון חיסכון וניהול חוב. סקר זה כלל למעשה מספר שאלות ספציפיות מהשאלון המלא של

[5] ב-OECD משלבים את המדד עם מדד סובייקטיבי לחוסן כלכלי כללי שלא נוגע לקריטריונים ספציפיים, וביחד הם משלימים ציון כולל של 100. עם זאת, כאן אנו מתמקדים במדד החוסן בלבד, ולכן אנחנו משתמשים במתודולוגיה של ה OECD -שמספקת ציון בין 0-50 ומנפחים אותה ל-100 לשמירת העקביות בהערכה ויכולת הניתוח של תוצאות הרגרסיה.

ה-OECD. תוצאות הסקר העלו, כי בקיאותם של הישראלים בנושאים כגון חישובי ריבית, אינפלציה ותשואה מול סיכון בהשקעות הייתה נמוכה מהממוצע הבין-לאומי.

יש להדגיש כי לא ניתן בהכרח להשוות באופן ישיר בין תוצאות הסקר שנערך בשנת 2012 לבין סקר 2024, בשל הבדלים בניסוח השאלות ובאופן המדידה. עם זאת, ניתן לזהות דמיון חלקי בין שלוש שאלות משותפות, כפי שמוצג בלוח 1. נצפתה עלייה ניכרת ברמת ההבנה הפיננסית בין שני הסקרים, אך סביר להניח שחלק ניכר מהפער נובע מהבדלים מתודולוגיים בין הסקרים, גם אם ייתכן שחלקו משקף שיפור אמיתי בידע ובמודעות הפיננסית של הציבור.

לוח 1 – השוואת רמת ההבנה של ביטויים בנושאים פיננסיים, 2012 בהשוואה ל-2024

נושא	נוסח שאלה 2012	נוסח שאלה 2024	% שענו נכון	
			2012	2024
אינפלציה	באינפלציה גבוהה יוקר המחיה עולה במהירות	אינפלציה גבוהה פירושה שהוצאות המחיה גדלות בצורה מהירה	65%	80%
תשואה וסיכון	השקעה עם תשואה גבוהה היא על-פי רוב השקעה בסיכון גבוה	השקעה עם תשואה גבוהה, רווח גבוה, היא על-פי רוב השקעה בסיכון גבוה, כלומר עם סבירות גבוהה להפסד	48%	68%
פיזור סיכונים	ניתן להקטין את הסיכון בתיק השקעות באמצעות קניית מגוון רחב של מוצרים פיננסיים	לרוב אפשר להקטין את הסיכון שבהשקעה בשוק ההון באמצעות קניית מגוון רחב של מניות וניירות ערך	35%	57%

המקור: סקר חברתי של הלמ"ס לשנים 2012 ו-2024 ועיבודי בנק ישראל.

4. רמת האוריינות הפיננסית בהשוואה בין לאומית

3.1 השוואה בקרב כלל האוכלוסייה של המדינות

איור 1 מציג את המדד הכללי של האוריינות הפיננסית יחד עם רכיביו עבור ישראל ומדינות הייחוס של ה-OECD [6]. המדד הכללי של אוריינות פיננסית בישראל הסתכם ב-64 נקודות בממוצע, והוא זהה לממוצע במדינות הייחוס של ה-OECD,[7] ונמצא בקרבת החציון. בנספח ב' מוצג בפירוט המדד הכללי עבור המדינות השונות והמיקום היחסי של ישראל.

[6] מדינות הייחוס של ארגון ה-OECD שנכללו בהשוואה היו: גרמניה, אירלנד, לוקסמבורג, אסטוניה, קוריאה, שבדיה, פינלנד, הולנד, ספרד, פורטוגל, צרפת, יוון, לטביה, ליטא ואיטליה (15 מדינות). מדינות אלו הן מדינות OECD המוגדרות על ידי ה IMF–(קרן המטבע הבין-לאומית) ככלכלות מתקדמות ונכללו בסקר האוריינות הפיננסית שנערך בשנת 2023. התמ"ג לנפש הממוצע ב-16 המדינות שכלולות במדגם של הסקר (כולל ישראל) נמוך-4% מהממוצע של כלל 32 המדינות המתקדמות. הנתונים המוצגים בעבודה עבור ישראל מתייחסים לשנת 2024 ונתוני ה-OECD מתייחסים לשנת 2023.

[7] בניכוי המדד של הגישה הפיננסית מדד האוריינות הפיננסית בישראל עומד על 64.6 לעומת 64.2.

כאשר בוחנים את רכיבי המדד הכללי של אוריינות פיננסית בישראל לעומת מדינות ה-OECD מתקבלת תמונה לא אחידה בין הרכיבים. מדד הידע הפיננסי בישראל נמוך מעט מהממוצע ומהחציון של ה-OECD. לעומת זאת, מדד ההתנהגות הפיננסית בישראל דומה לממוצע של ה-OECD וישראל ממוקמת במקום גבוה יחסית. המצב של ישראל במדד של הגישה הפיננסית טוב יותר וזוכה לציון גבוה מהממוצע ב-OECD. כל הציונים של ישראל לא שונים באופן מובהק מהממוצע של מדינות ה-OECD.

איור 1: ישראל בהשוואה למדינות הייחוס של ה-OECD לפי מדד האוריינות הפיננסית הכללי ורכיביו

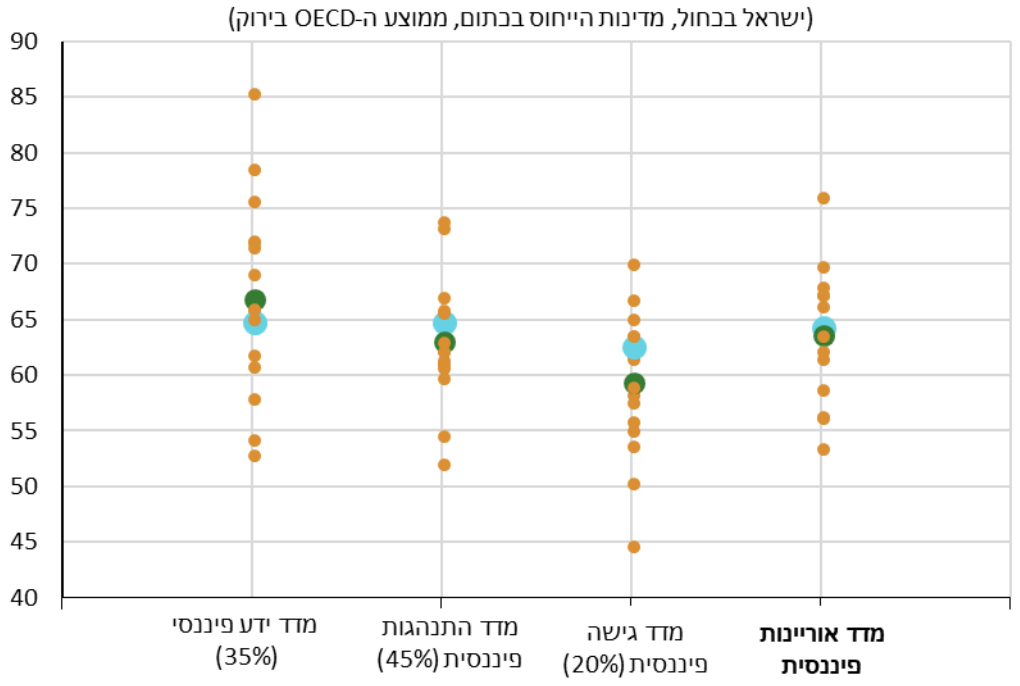

הערה: ציון המדדים נורמל ל-100.
המקור: הסקר החברתי של הלמ"ס 2024, OECD (2023) ועיבודי בנק ישראל.

היבט נוסף בניתוח הוא בחינה של שיעור הפרטים שמגיעים לרף מינימלי של אוריינות פיננסית המוגדר בדוח של ארגון ה-OECD כציון של 70 נקודות ומעלה. רף זה משמש כסף להערכת יכולת בסיסית להתנהלות פיננסית מושכלת. נתוני שיעור העוברים את הסף עבור ישראל ומדינות הייחוס של ה-OECD מוצגים באיור 2.

שיעור העוברים את הסף במדד הכללי של אוריינות פיננסית בישראל היה גבוה יחסית והסתכם ב-45% לעומת 42% בממוצע במדינות הייחוס של ה-OECD[8]. כלומר, בהשוואה בין-לאומית ישראל ממוקמת במקום גבוה יחסית, אך עדיין מרבית האוכלוסייה איננה עוברת את הסף הנדרש.

[8] בניכוי המדד של הגישה הפיננסית שיעור העוברים עמד על 40%.

הפער של ישראל לעומת מדינות ה-OECD בולט בידע הפיננסי, ושיעור העוברים את הסף ברכיב זה היה נמוך מהממוצע במדינות ה-OECD (55.1% ו-58% בהתאמה). באשר לשיעור העוברים את הסף ברכיב של ההתנהגות הפיננסית, נמצא, כי בישראל היה גבוהה מהמוצע במדינות ה-OECD (57% ו-55% בהתאמה).

איור 2: שיעור הפרטים המגיעים לרף המינימום* בישראל בהשוואה למדינות הייחוס של ה-OECD לפי מדד האוריינות הפיננסית הכללי ורכיביו

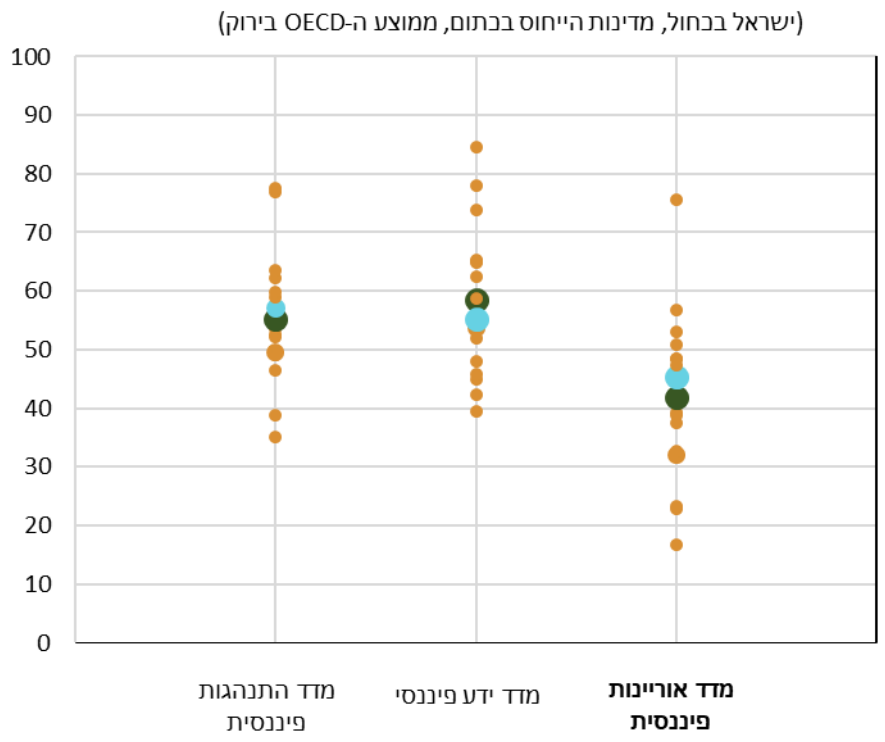

*רף המינימום – ציון 70 ומעלה

המקור: הסקר החברתי של הלמ"ס 2024, OECD (2023) ועיבודי בנק ישראל.

3.2 השוואה בקרב קבוצות אוכלוסייה של המדינות

בפרק זה נרכז את ההבדלים ברמת האוריינות הפיננסית על פי מגדר, גיל, ורמת הכנסה בהשוואה בין-לאומית. ניתוח זה מצביע על כך שלמרות שבממוצע מדד האוריינות הפיננסית בישראל דומה ואף גבוה מהממוצע של ה-OECD בחלק מן הרכיבים, קיימת הטרוגניות בקרב קבוצות האוכלוסייה, והשונות ברמות האוריינות הפיננסית בישראל גבוהה מהשונות במדינות ה-OECD.

איורים 3-5 מציגים את הפער האבסולוטי בציון הממוצע של מדדי האוריינות הפיננסית לפי מגדר (גברים לעומת נשים), גיל (גילאי 18-29 לעומת גילאי 60 ומעלה)[9] והכנסה (בעלי הכנסה גבוהה

[9] הקטגוריות של הגיל נקבעו בהתאם לנתונים הזמינים של ה-OECD על מנת לאפשר את ההשוואה הבינלאומית.

לעומת בעלי הכנסה נמוכה)[10]. בישראל קיים פער של 6 נקודות במדד הכללי של האוריינות הפיננסית בין גברים לנשים, לעומת פער של 3 נקודות במדינות ה-OECD. הפער בין המינים במדד הידע הפיננסי בישראל עמד על 14 נקודות בהשוואה לפער של 9 נקודות במדינות ה-OECD, ואילו הפער בהתנהגות הפיננסית בישראל הסתכם ב-4 נקודות, לעומת שוויון ב-OECD.

בבחינה לפי קבוצות גיל בישראל נצפה פער של 6 נקודות לטובת הצעירים בהשוואה למבוגרים, לעומת פער של 2 נקודות ב-OECD לטובת המבוגרים. במדד הידע הפיננסי, הפערים גדלים כאשר בישראל נצפה פער של 10 נקודות לטובת הצעירים בהשוואה למבוגרים, לעומת פער של 4 נקודות ב-OECD לטובת המבוגרים . לעומת זאת, במדד ההתנהגות הפיננסית נצפה בישראל פער של 2 נקודות לטובת הצעירים, לעומת פער אפסי במדינות ה-OECD. הרמה הגבוהה של אוריינות פיננסית בקרב הצעירים מעידה על שינוי דורי בדפוסי הידע וההתנהלות הפיננסית ועל צפי בעלייה באוריינות הפיננסית בישראל. באשר לפער בין בעלי הכנסה גבוהה לבעלי הכנסה נמוכה, בישראל נצפה הפער הגדול ביותר במדד הכללי ובמדד ההתנהגות הפיננסית (19 ו-21 נקודות, בהתאמה), לעומת 11 נקודות במדינות ה-OECD.

איור 3: פערים* באוריינות הפיננסית בקרב האוכלוסייה בישראל וב- OECD

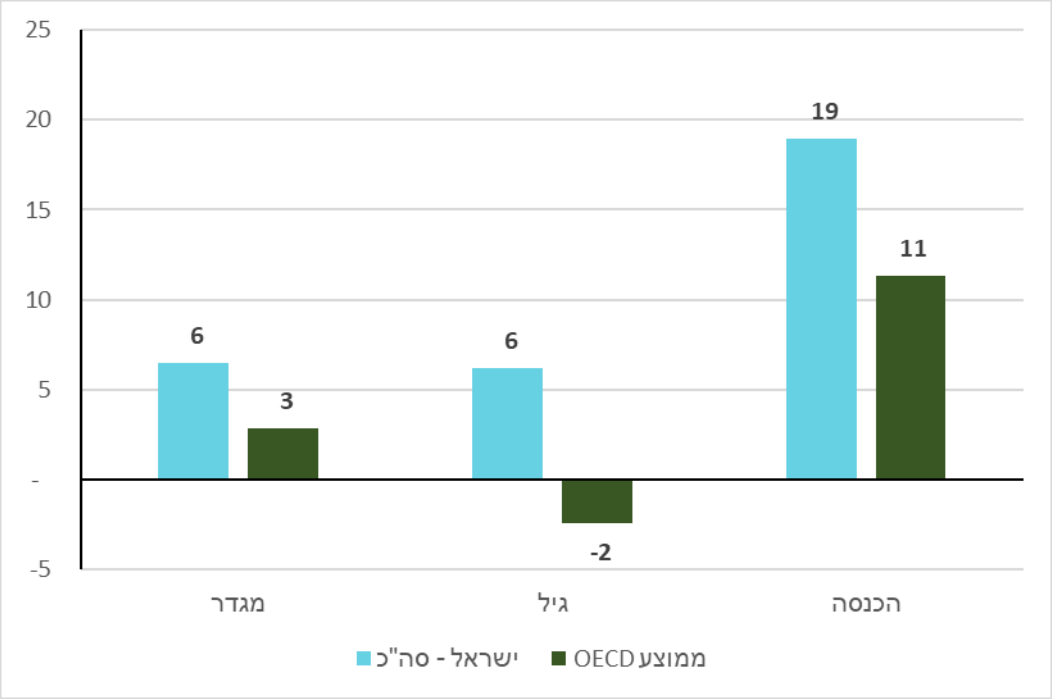

הערות: פערים- מגדר (גברים לעומת נשים), גיל (גילאי 18-29 לעומת גילאי 60 ומעלה), הכנסה (בעלי רמת הכנסה גבוהה לעומת בעלי רמת הכנסה נמוכה).
המקור: הסקר החברתי של הלמ"ס 2024, OECD (2023) ועיבודי בנק ישראל.

[10] הקטגוריות של ההכנסה הממוצעת לנפש הוגדרו בהתאם לקטגוריות בסקר החברתי: הכנסה נמוכה (עד 2,000 ₪), הכנסה בינונית (2,001-4,000 ₪) והכנסה גבוהה (מעל 4,000 ₪) כאשר ל-26% מהמשיבים היה ערך חסר ברכיב זה.

איור 4: פערים* במדד הידע הפיננסי בקרב האוכלוסייה בישראל וב-OECD

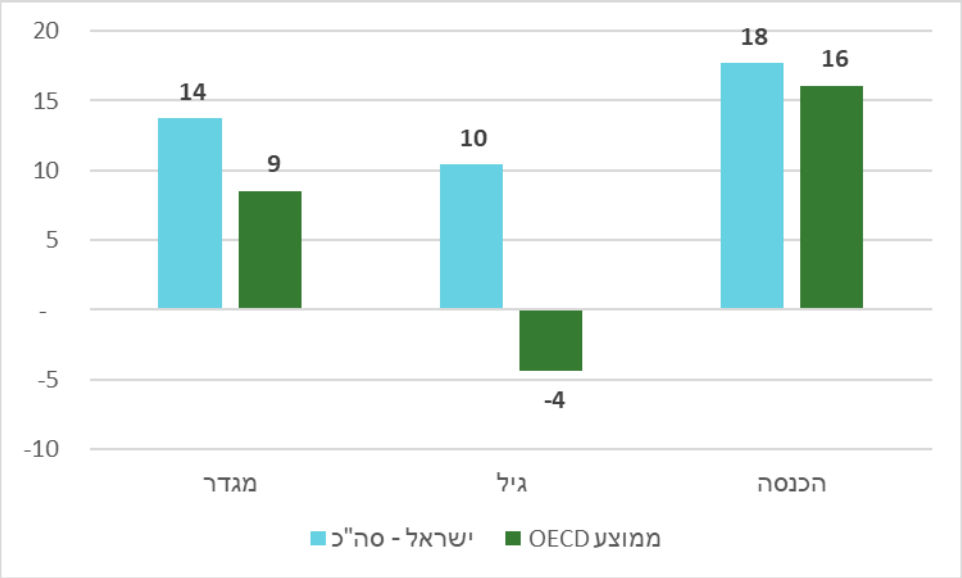

הערות: פערים - מגדר (גברים לעומת נשים), גיל (גילאי 18-29 לעומת גילאי 60 ומעלה), הכנסה (בעלי רמת הכנסה גבוהה לעומת בעלי רמת הכנסה נמוכה).
המקור: הסקר החברתי של הלמ"ס 2024, OECD (2023) ועיבודי בנק ישראל.

איור 5: פערים* במדד ההתנהגות הפיננסית בקרב תתי אוכלוסייה בישראל וב-OECD

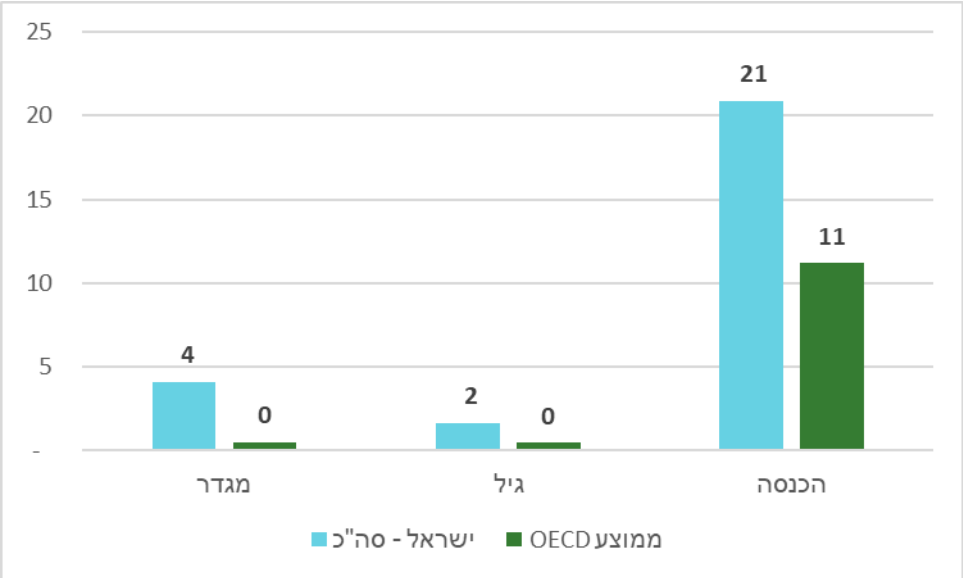

הערות: פערים - מגדר (גברים לעומת נשים), גיל (גילאי 18-29 לעומת גילאי 60 ומעלה), הכנסה (בעלי רמת הכנסה גבוהה לעומת בעלי רמת הכנסה נמוכה).
המקור: הסקר החברתי של הלמ"ס 2024, OECD (2023) ועיבודי בנק ישראל.

5. הבדלים באוריינות פיננסית בתוך ישראל

4.1 הבדלים באוריינות פיננסית לפי קבוצות אוכלוסייה

הבחינה של רמות האוריינות הפיננסית לפי מגזרים מרכזיים בישראל – ערבים, חרדים ויהודים שאינם חרדים, חיונית לצורך עיצוב מדיניות אפקטיבית, היות וכל קבוצה מתמודדת עם אתגרים ייחודיים המשפיעים על השתלבותה במערכת הפיננסית והכלכלית. איור 6 מציג את מדדי האוריינות הפיננסית לפי קבוצת אוכלוסייה. המדד הכללי בקרב האוכלוסייה היהודית שאינה חרדית הסתכם ב-67 נקודות, לעומת 62 נקודות באוכלוסייה החרדית ו-54 נקודות באוכלוסייה הערבית.[11] בחלוקה לפי תתי-מדדים נמצא, כי הציון של חרדים וערבים בידע פיננסי ובהתנהגות פיננסית נמוך מהציון של יהודים לא חרדים. במדד של הגישה הפיננסית יהודים חרדים ויהודים לא חרדים קיבלו ציון גבוה מהציון של ערבים. הבדלים דומים נצפו בין קבוצות האוכלוסייה גם בבחינת שיעור העוברים את הרף המינימלי של המדדים (ציון של 70). העובדה שההישגים בהתנהגות הפיננסית טובים יותר מההישגים בידע הפיננסי היא מעודדת, אך הפערים בין האוכלוסיות והרמה הנמוכה של אוריינות פיננסית, במיוחד בחברה הערבית, מעוררים חששות לגבי היכולת של האוכלוסייה להתמודד עם החלטות פיננסיות מורכבות ולשפר את מצבה הכלכלי בטווח הארוך.

איור 6: הבדלים במדדי האוריינות הפיננסית לפי קבוצות אוכלוסייה

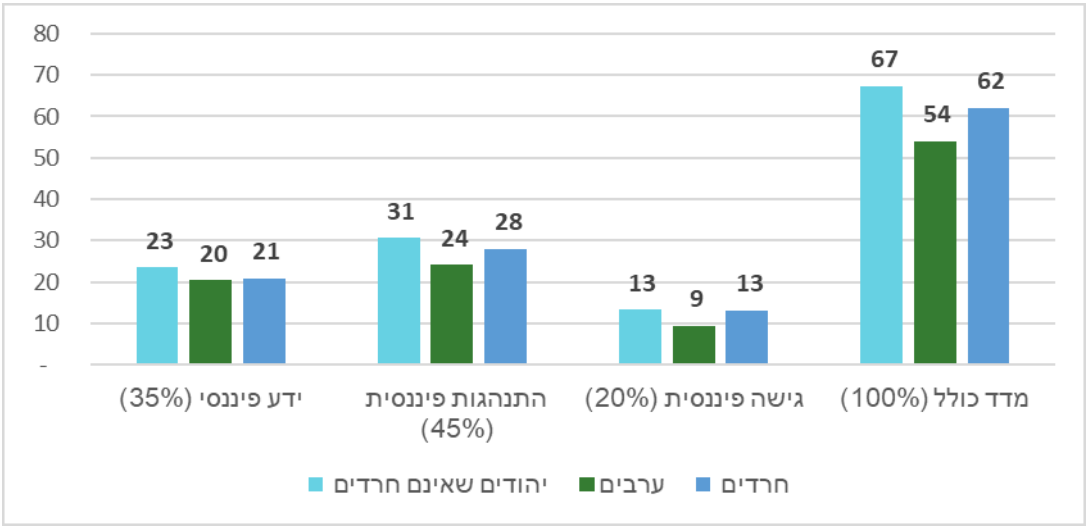

המקור: הסקר החברתי של הלמ"ס 2024, OECD (2023) ועיבודי בנק ישראל.

4.2 הבדלים באוריינות הפיננסית לפי ידיעת השפה העברית

בדוח ההכלה הפיננסית שהוזכר לעיל צוין, כי אחד הקשיים בהתנהלות הפיננסית, ובעיקר בחברה הערבית, נובעים מחסמים הנוגעים לידיעת השפה העברית. נכון להיום מרבית החומרים בעולמות

[11] המדד הכללי של אוריינות פיננסית לאחר ניכוי של מדד הגישה הפיננסית הסתכם ב-67.6 נקודות עבור יהודים לא חרדים, 61.2 עבור חרדים ו-55.6 עבור ערבים.

התוכן הפיננסיים מוצגים בטפסים, באתרים ובאפליקציות בשפה העברית. על כן, כישורי ידיעת השפה העברית הם מפתח להצלחה כלכלית וחברתית, ולכן חשוב לבחון את השפעתם על רמת האוריינות הפיננסית. איור 7 מציג את הפער האבסולוטי בציון הממוצע של מדדי האוריינות הפיננסית בתוך האוכלוסייה בישראל, בין פרטים הקוראים בעברית ברמה גבוהה לאלה הקוראים ברמה נמוכה.[12] בעלי רמת הקריאה הגבוהה מציגים ציונים גבוהים יותר במדדים של אוריינות פיננסית הן בקרב היהודים והן בקרב הערבים, אם כי פערים אלה בקרב יהודים היו גדולים יותר. תמונה דומה מתקבלת בבחינת כישורי הדיבור בעברית (אינו מוצג). אין שונות רבה בין מדדי האוריינות השונים, דבר המרמז על כך שכישורי שפה עשויים להיות גורם מכריע בהבנת מושגים פיננסיים וביישומם בפועל (או שהם מתואמים עם כישורים באופן כללי).

איור 7: פערים* במדדי אוריינות פיננסית לפי כישורי הקריאה בשפה העברית

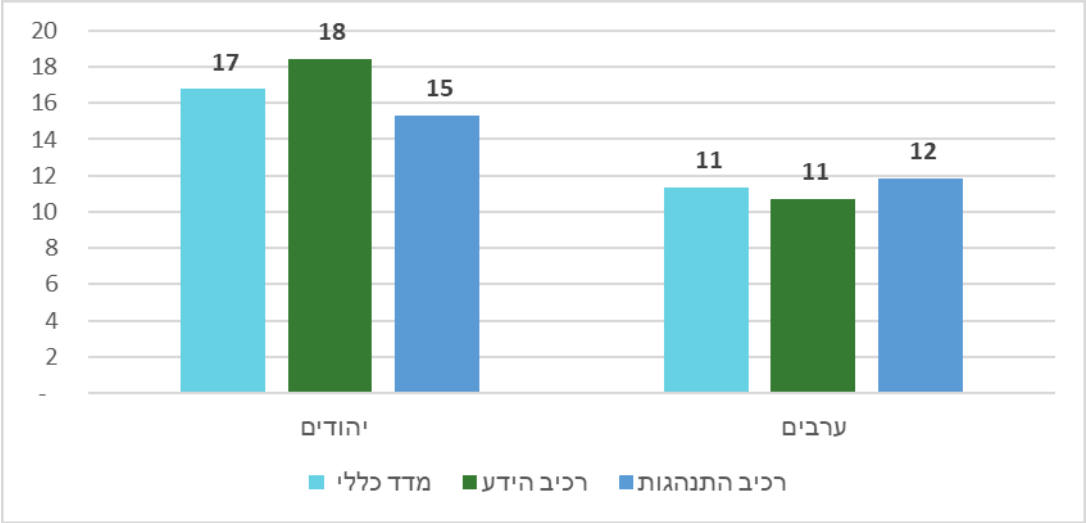

** פער בין קוראים בעברית ברמה טובה לקוראים ברמה נמוכה*

המקור: הסקר החברתי של הלמ"ס 2024 ועיבודי בנק ישראל.

6. הגורמים המשפיעים על האוריינות הפיננסית

על מנת לאמוד את השפעתם של כל המאפיינים הסוציו-אקונומיים שהוזכרו לעיל על רמת האוריינות הפיננסית, ביצענו ניתוח רגרסיה. לוח 2 מציג את התוצאות של אמידת הרגרסיה על המדד הכללי של האוריינות הפיננסית ועל שיעור העוברים את רף המינימום של ציון 70. המשתנים המסבירים הוגדרו כמשתנים קטגוריאליים. מהלוח ניתן לראות, כי קיימת השפעה

[12] רמת השליטה בעברית נקבעה על-בסיס דיווח עצמי במסגרת הסקר החברתי, בהתייחס לשאלה "מהי רמת ידיעותיך בקריאה בשפה העברית?", כאשר רמה נמוכה הינה הקיבוץ של "לא יודע בכלל" או "חלשה".

מובהקת של מגדר, גיל, השכלה, הכנסה, השתתפות בשוק העבודה ורמת ידיעת השפה העברית על האוריינות הפיננסית בשני משתנה התוצאה שנבחנו.[13]

לוח 2: תוצאות אמידת הרגרסיה של מאפיינים סוציו-דמוגרפיים וכלכליים על המדד הכללי של האוריינות הפיננסית

		מדד אוריינות פיננסית (100)		שיעור העוברים את רף המינימום	
ממוצע משתנה התוצאה בנקודת הממוצעים		66.05		0.488	
קבוצת בסיס	**קבוצת ייחוס (גודל הקבוצה)**		שינוי באחוזים		שינוי באחוזים
קבוצת אוכלוסייה - יהודי שאינו חרדי	**ערבי (20%)**	-5.182*** (0.708)	-8%	-0.153*** (0.020)	-31%
	חרדי (9%)	-2.680** (1.062)	-4%	-0.035 (0.030)	-7%
מגדר – אישה	**גבר (48%)**	6.000*** (0.481)	9%	0.148*** (0.013)	30%
קבוצת גיל18-29	**30-59 (59%)**	-2.907*** (0.805)	-4%	-0.057** (0.022)	-12%
	60+ (20%)	-6.009*** (1.051)	-9%	-0.119*** (0.029)	-24%
השכלה - לא השלים תיכון	**תיכונית (37%)**	4.113*** (0.647)	6%	0.072*** (0.018)	15%
	על תיכונית (38%)	11.325*** (0.653)	17%	0.258*** (0.018)	53%
מצב תעסוקתי – מועסק	**מובטל (4%)**	0.902 (1.365)	1%	0.011 (0.038)	2%
	מחוץ לכוח העבודה (29%)	-1.795*** (0.662)	-3%	-0.028 (0.018)	-6%
מצב כלכלי – נמוך	**בינוני (22%)**	3.615*** (0.835)	5%	0.061*** (0.023)	13%
	גבוה (63%)	9.532*** (0.835)	14%	0.183*** (0.023)	37%
רמת עברית – גבוהה	**בינונית (8%)**	-6.561*** (0.882)	-10%	-0.156*** (0.025)	-32%
	נמוכה (11%)	-9.850*** (0.809)	-15%	-0.235*** (0.023)	-48%
מצב משפחתי והאם יש ילדים	**V**	**V**		**V**	
	קבוע	57.092*** (1.452)		0.299*** (0.040)	
	מספר תצפיות	4,586		4,586	
	R-squared	0.320		0.240	

הערה: גודל הקבוצה בסוגריים. סטיית תקן בסוגריים. *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

בהשוואה בין קבוצות אוכלוסייה נמצא, כי בחברה הערבית קיים פער שלילי ומובהק בשני משתני התוצאה, גם לאחר שליטה על מאפיינים דמוגרפיים ורמת ידיעת השפה העברית. ממצא זה מצביע

[13] התוצאות נשמרות גם אם משקללים את התצפיות או באמידה ללא רכיב הגישה.

על קיומם של חסמים נוספים בחברה הערבית, בדומה לממצאים של הצוות הבין-משרדי לגיבוש תוכנית לאומית להגברת ההכלה הפיננסית. בחברה החרדית הכללת משתני הבקרה צמצמה את הפער השלילי במדד הכללי, אם כי הוא עודנו מובהק, אך לא נמצא שוני מובהק בשיעור העוברים את רף המינימום בהשוואה ליהודים שאינם חרדים.

תוצאה מעניינת נוספת היא ההשפעה של גיל על אוריינות פיננסית. נמצא, כי רמת האוריינות הפיננסית של אוכלוסיות צעירות בישראל הייתה גבוהה יותר מאשר באוכלוסיות מבוגרות.[14] תוצאה זו שונה מהתוצאות שמתוארות בספרות, המראות כי אוריינות פיננסית היא בקשר בצורת U עם הגיל, כלומר היא עולה עם הגיל ומגיעה לשיא בגילאי 50/60 ולאחר מכן פוחתת.

7. החשיבות של האוריינות הפיננסית

כדי להמחיש את חשיבות האוריינות הפיננסית בקבלת החלטות פיננסיות, השתמשנו במדד האוריינות הפיננסית כדי להציג הבדלים בהתנהגות פיננסית לאחר בקרה על משתנים סוציו-דמוגרפיים. משתני ההתנהגות הפיננסית מיוצגים על-ידי מדד החוסן הפיננסי, מדד ההכלה הפיננסית (שמוגדרים לעיל), וצרכנת פיננסית מושכלת שמויצגת על ידי השאלה אם אנשים חיפשו מידע מקצועי לצורך קבלת החלטות פיננסיות והשאלה אם אנשים התייעצו עם מומחים לפני קבלת החלטות פיננסיות.[15]

לוח 3 מציג את התוצאות ומראה קשר חיובי ומובהק בין אוריינות פיננסית לחוסן פיננסי, לצרכנות פיננסית מושכלת ולחוסן פיננסי. הקשר החיובי מתקיים גם לאחר פיקוח על משתני בקרה שונים הכוללים, בין השאר, מגדר, שיוך דתי/אתני, השכלה, הכנסה, ידיעת השפה העברית, מצב משפחתי והאם יש לפרט ילדים.[16] התוצאות נשארות דומות גם אם מריצים את הרגרסיה על מדד האוריינות הפיננסית, שהוא כלי המדידה העיקרי בספרות לאוריינות פיננסית. התוצאות מעידות על כך שלפרטים עם אוריינות פיננסית גבוהה, בכל פלחי האוכלוסייה, יש רמה גבוהה יותר של אקטיביות בהקשרים פיננסיים והם מעידים על עצמם ככמסוגלים להתמודד טוב יותר עם זעזועים ומשברים פיננסיים. בנוסף, לפרטים אלה יש גישה ויכולת שימוש במספר גדול יותר של שירותים פיננסיים, והם ככל הנראה זוכים לתנאים משופרים בשירותים אלו, בזכות יכולת המיקוח והשוואה טובה יותר. תוצאות אלה מחדדות את החשיבות של אוריינות פיננסית בקבלת החלטות מושכלות ומתיישבות עם הספרות שמתעדת את ההשפעה החיובית של אוריינות פיננסית על התנהלות פיננסית.

---

[14] התוצאה נשמרת גם אם מגדילים עוד את מספר הקטגוריות של הגיל או אם מריצים על מדד אוריינות פיננסית בניכוי מדד גישה פיננסית. רמת אוריינות פיננסית גבוהה יותר אצל צעירים נצפתה בכל קבוצות האוכלוסייה (ערבים, חרדים, יהודים לא חרדים).

[15] שאלות אלו אינן מיוצגות במדד התנהגות פיננסית ותופסות פן אחר בהתנהלות.

[16] ההשפעה של גיל על חוסן פיננסי ייתכן ונובעת בין השאר מכך שקבוצת הבסיס של צעירים (18-29) נעזרת במשפחתם.

לוח 3: תוצאות אמידת הרגרסיה של הקשר בין אוריינות פיננסית ומאפיינים שונים על ההתנהגות הפיננסית

		(1)	(2)	(3)	(4)
		מדד הכלה פיננסית (0-7)	חוסן פיננסי	עורך השוואה בבחירת מוצרים	מתייעץ עם מומחים
ממוצע משתנה התוצאה בנקודת הממוצעים		4.1	30.6	0.41	0.48
	מדד אוריינות כולל (100)	0.016*** (0.001)	0.333*** (0.013)	0.011*** (0.000)	0.010*** (0.000)
קבוצת אוכלוסייה - יהודי שאינו חרדי	ערבי (20%)	-0.941*** (0.054)	-1.123* (0.601)	-0.073*** (0.019)	-0.051*** (0.019)
	חרדי (9%)	0.028 (0.081)	-0.379 (0.914)	-0.071** (0.028)	-0.039 (0.029)
מגדר - אישה	גבר (48%)	-0.021 (0.037)	0.310 (0.412)	0.031** (0.013)	0.022 (0.013)
קבוצת גיל 18-29	30-59 (59%)	0.373*** (0.061)	-1.258* (0.672)	-0.028 (0.022)	-0.057*** (0.022)
	60+ (20%)	-0.238*** (0.080)	4.135*** (0.893)	-0.114*** (0.028)	-0.135*** (0.029)
השכלה - לא השלים תיכון	תיכונית (37%)	0.162*** (0.050)	0.470 (0.552)	-0.007 (0.017)	0.025 (0.018)
	מעל תיכונית (38%)	0.297*** (0.051)	2.868*** (0.572)	0.050*** (0.018)	0.092*** (0.018)
מצב תעסוקתי – מועסק	מובטל (4%)	-0.105 (0.104)	-0.418 (1.149)	0.015 (0.036)	-0.079** (0.037)
	מחוץ לכוח העבודה (29%)	-0.643*** (0.051)	0.641 (0.567)	-0.033* (0.018)	-0.054*** (0.018)
מצב כלכלי - נמוך	בינוני (22%)	0.377*** (0.064)	1.144 (0.712)	0.018 (0.022)	-0.002 (0.023)
	גבוה (63%)	0.551*** (0.065)	7.562*** (0.725)	0.033 (0.023)	0.000 (0.023)
רמת עברית - גבוהה	בינוני (8%)	-0.591*** (0.068)	0.163 (0.766)	-0.087*** (0.024)	-0.112*** (0.024)
	נמוך (11%)	-1.071*** (0.063)	-0.165 (0.702)	-0.073*** (0.022)	-0.153*** (0.022)
	קבוע	2.447*** (0.128)	3.659** (1.424)	-0.308*** (0.045)	-0.163*** (0.046)
מצב משפחתי והאם יש ילדים		V	V	V	V
	מספר תצפיות	4,586	4,249	4,586	4,586
	R-squared	0.503	0.343	0.278	0.278

הערה: גודל הקבוצה בסוגריים. סטיית תקן בסוגריים. *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

8. סיכום

רמת האוריינות הפיננסית בישראל דומה לממוצע ה-OECD. בתוך ישראל ניכרים פערים בולטים בין קבוצות אוכלוסייה: בקרב היהודים הלא-חרדים האוריינות הפיננסית גבוהה יותר, בעוד שבחברה הערבית הציונים נמוכים גם לאחר התחשבות בשונות במאפיינים הדמוגרפיים. פערים מובהקים קיימים גם לפי מגדר, גיל, הכנסה ושליטה בעברית, כאשר בניגוד לעולם, צעירים מפגינים אוריינות

פיננסית גבוהה יותר ממבוגרים. הפערים בין קבוצות האוכלוסייה גבוהים יותר בישראל בהשוואה לעולם. לבסוף, נמצא קשר חיובי בין אוריינות פיננסית לבין חוסן כלכלי, שימוש בשירותים פיננסיים והתנהלות מושכלת.

חשוב להדגיש, כי בעבודה זו מוצג ניתוח ראשוני המבוסס על סקר איכותי, שמטרתו לפתח תשתית למדידה סדורה של רמת האוריינות הפיננסית בישראל. בעתיד, ניתן יהיה לשלב את נתוני הסקר עם מאגרי מידע של הלמ"ס לצורך ביצוע מחקרים נוספים, אשר יבחנו את הקשרים בין אוריינות פיננסית לבין היבטים שונים בהתנהלות הכלכלית של משקי הבית. בנוסף, ממצאי הניתוח הנוכחי ישמשו בסיס לבחינת מגמות ושינויים לאורך זמן, ככל שיתבצעו מדידות חוזרות, ובכך יתרמו לקידום התחום ולפיתוח מדיניות מבוססת נתונים לשיפור רמת האוריינות הפיננסית בישראל.

הניתוח מדגיש את החשיבות בהמשך פיתוח והטמעה של תוכניות חינוך פיננסי מותאמות מבחינה תרבותית וחברתית לקבוצות אוכלוסייה שונות, תוך דגש מיוחד על החברה הערבית, במטרה לצמצם פערים ולחזק את החוסן הכלכלי של כלל האוכלוסייה.

ביבליוגרפיה

Atkinson, A., and F.A. Messy (2012). *Measuring financial literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) pilot study*. OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No. 15. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en

Klapper, L., A. Lusardi and G. A. Panos (2013). "Financial literacy and its consequences: Evidence from Russia during the financial crisis." *Journal of Banking & Finance* 37(10), pp. 3904–3923. https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2013.07.014

Lusardi, A. and O.S. Mitchell (2023). "The importance of financial literacy: Opening a new field". *Journal of Economic Perspectives* 37(4), pp.137-154.

Lusardi, A. and O.S Mitchell (2014). "The economic importance of financial literacy: Theory and evidence". *Journal of Economic Literature* 52(1), pp. 5–44. https://doi.org/10.1257/jel.52.1.5

Lusardi, A. and F.A. Messy (2023). "The importance of financial literacy and its impact on financial wellbeing". *Journal of Financial Literacy and Wellbeing* 1(1), pp.1-11.

OECD (2023). *OECD/INFE 2023 International Survey of Adult Financial Literacy*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/financial/education/

OECD/INFE (2011). *Measuring Financial Literacy: Core Questionnaire in Measuring Financial Literacy*. OECD.

OECD/INFE (2020). *OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy*. OECD Publishing.

Pitthan, F. and K. De Witte (2025). "How learning about behavioural biases can improve financial literacy?". *International Review of Economics & Finance* 99, pp.103989.

Van Rooij, M., A. Lusardi and R. Alessie (2011). "Financial literacy and stock market participation". *Journal of Financial Economics* 101(2), pp. 449–472. https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2011.03.006

בנק ישראל (2019). *אוריינות פיננסית וממשקים דיגיטליים במערכת הבנקאות*, תיבה ד'-1 בתוך בפרק ד' לדו"ח בנק ישראל לשנת 2018.

הרן רוזן, מאיה ושדה אורלי (2021). *ההשפעה השונה של הינדים (Nudges) על קבוצות מיעוטים*. בנק ישראל - סדרת מאמרים לדיון 2021.21.

הרן רוזן, מאיה ושדה אורלי (2017). *האם הרגולציה הפיננסית מתעלמת בלי/ללא כוונה מאוכלוסיות מוחלשות? בחינה של הקשר בין הטמעת רגולציה בעזרת כלים דיגיטליים לבין אוריינות פיננסית אובייקטיבית וסובייקטיבית*. בנק ישראל - סדרת מאמרים לדיון 2017.10.

נספח א' - שאלות ששימשו לחישוב המדדים מהסקר החברתי של הלמ"ס 2024

מס' השאלה	שם שדה / נוסח שאלה	קוד	מאפיינים	הערה	משמש בחישוב מדד
23.150	קיבלת היום 1,000 ש"ח ו<אתה צריך/ את צריכה> להמתין שנה כדי להשתמש בו. בשנה זו האינפלציה תהיה 2%. האם בסוף השנה <תוכל/י> לקנות:	1	יותר מאשר היום	אופנות 3 זו התשובה הנכונה	ידע פיננסי
		2	אותו דבר כמו היום		
		3	פחות מהיום		
		4	לא ניתן לדעת מהמידע הקיים		
23.160	את/ה> מלווה לחבר 100 ₪ בערב וביום למחרת הוא מחזיר לך 100 ₪. מה הריבית שהוא שילם על ההלוואה? (שאלה פתוחה)	a0	0	0 זו התשובה הנכונה מקובץ חלקית	ידע פיננסי
		1	ערך שונה מ-0 או לא ניתן לדעת מהמידע הקיים		
23.170	הפקדת 100 ₪ בתוכנית חיסכון עם ריבית בשנה. כמה כסף יהיה %מובטחת של 4 בחיסכון בסוף השנה הראשונה?	1	103-0	אופנות 2 זו התשובה הנכונה מקובץ חלקית	ידע פיננסי
		2	104		
		3	105 או יותר		
		4	לא ניתן לדעת מהמידע הקיים		
23.180	כעבור 5 שנים כמה כסף יהיה בחיסכון?	1	יותר מ-120 ש"ח	אופנות 1 זו התשובה הנכונה	ידע פיננסי
		2	בדיוק 120 ₪		
		3	פחות מ-120 ₪		
		4	לא ניתן לדעת מהמידע הקיים		
23.190.1	האם הביטויים הבאים נכונים או לא נכונים: השקעה עם תשואה גבוהה, רווח גבוה, היא על-פי רוב השקעה בסיכון גבוה, כלומר עם סבירות גבוהה להפסד.	1	נכון		ידע פיננסי
		2	לא נכון		
23.190.2	האם הביטויים הבאים נכונים או לא נכונים: אינפלציה גבוהה פירושה שהוצאות המחיה גדלות בצורה מהירה	1	נכון		ידע פיננסי
		2	לא נכון		
23.190.3	האם הביטויים הבאים נכונים או לא נכונים: לרוב ניתן להקטין את הסיכון שבהשקעה בשוק ההון באמצעות קניית מגוון רחב של מניות וניירות ערך	1	נכון		ידע פיננסי
		2	לא נכון		
23.20.1	האם <את/אתה> עושה את הפעולות הבאות בעצמך במשק הבית שלך: מנהל/ת ועוקב/ת אחר הכנסות והוצאות	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.20.2	האם <את/אתה> עושה את הפעולות הבאות בעצמך במשק הבית שלך: משתמש/ת באפליקציה כדי לעקוב אחר ההוצאות	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.20.3	האם את<את/אתה> עושה את הפעולות הבאות בעצמך במשק הבית שלך: משתמש/ת בהוראות קבע להוצאות קבועות	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.10	מי אחראי לקבלת החלטות יומיומיות בנוגע לכסף במשק הבית שלך?	1	אני		התנהגות פיננסית
		2	אני בשיתוף עם מישהו אחר		
		3	מישהו אחר		
23.30.1	האם ב-12 החודשים האחרונים חסכת כסף בדרכים הבאות: בבנק: בתוכנית חיסכון, בפיקדון או בחשבון העובר ושב.	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.30.2	האם ב-12 החודשים האחרונים חסכת כסף בדרכים הבאות: במזומן או באמצעות בני משפחה	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.30.3	האם ב-12 החודשים האחרונים חסכת כסף בדרכים הבאות: בגמ"ח (גמילות חסדים)	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.30.4		1	כן		

	האם ב-12 החודשים האחרונים חסכת כסף בדרכים הבאות: בהשקעה בשוק ההון כגון קרן נאמנות או תעודות סל, אגרות חוב, מניות, קופות גמל להשקעה	2	לא		התנהגות פיננסית
23.30.5	האם ב-12 החודשים האחרונים חסכת כסף בדרכים הבאות: השקעה במטבעות וירטואליים (קריפטו)	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.30.6	האם ב-12 החודשים האחרונים חסכת כסף בדרכים הבאות: אחר	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.70	יש מצבים שבהם ההכנסות לא מכסות את הוצאות המחיה. האם ב-12 החודשים האחרונים קרה לך מצב זה?	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.80.5	באילו אמצעים נעזרת בפעם האחרונה שלא הצלחת לעמוד בהוצאות: ביקשת עזרה או לקחת הלוואה ממשפחה וחברים	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.80.7	באילו אמצעים נעזרת בפעם האחרונה שלא הצלחת לעמוד בהוצאות: לקחת הלוואה ממעסיק או מהוועד במקום עבודתך או ביקשת להקדים את שכרך	1	כן	רק עבור מועסקים	התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.80.8	באילו אמצעים נעזרת בפעם האחרונה שלא הצלחת לעמוד בהוצאות: לקחת הלוואה מגוף פיננסי כגון בנק, חברת כרטיסי אשראי	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.80.9	באילו אמצעים נעזרת בפעם האחרונה שלא הצלחת לעמוד בהוצאות: לקחת הלוואה מגוף מאדם פרטי, change 'פרטי - צ'יינג	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.80.10	באילו אמצעים נעזרת בפעם האחרונה שלא הצלחת לעמוד בהוצאות: לקחת הלוואה מגמילות חסדים (גמ"ח)	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.80.11	באילו אמצעים נעזרת בפעם האחרונה שלא הצלחת לעמוד בהוצאות: השתמשת או חרגת במסגרת משיכת יתר – אובר דראפט	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.80.12	באילו אמצעים נעזרת בפעם האחרונה שלא הצלחת לעמוד בהוצאות: לא עמדת בתשלומים	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.110	איזה משפט מתאר הכי טוב את האופן שבו בחרת לאחרונה מוצר פיננסי? למשל השקעה, הלוואה, חסכון.	1	בחנת מספר אפשרויות מחברות או גופים שונים לפני שבחרת		התנהגות פיננסית
		2	בחנת מספר אפשרויות מאותה חברה		
		3	לא בחנת עוד אפשרויות		
		4	חפשת אפשרויות נוספות ולא מצאת		
23.120.1	אלו מקורות מידע השפיעו עליך בצורה משמעותית בבחירת מוצרים פיננסיים בשנתיים האחרונות: בחנת המלצות או השוואות של מומחים	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.120.2	אלו מקורות מידע השפיעו עליך בצורה משמעותית בבחירת מוצרים פיננסיים בשנתיים האחרונות: השתמשת באתר להשוואת מחירים	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.120.3	אלו מקורות מידע השפיעו עליך בצורה משמעותית בבחירת מוצרים פיננסיים	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		

	בשנתיים האחרונות: קיבלת המלצה מיועץ מומחה תמורת תשלום				
23.120.5	אלו מקורות מידע השפיעו עליך בצורה משמעותית בבחירת מוצרים פיננסיים בשנתיים האחרונות: קיבלת המלצה מחברים, משפחה או חברים לעבודה	1	כן		התנהגות פיננסית
		2	לא		
23.140.6	באיזו מידה <את מסכימה /אתה מסכים> עם כל אחד מהמשפטים הבאים: אני <נוהג\ נוהגת> לשלם את החשבונות שלי בזמן (טווח 1-5)	1	1	1=מסכים בהחלט 5=בכלל לא מסכים	התנהגות פיננסית
		2	2		
		3	3		
		4	4		
		5	5		
23.140.8	באיזו מידה <את מסכימה /אתה מסכים> עם כל אחד מהמשפטים הבאים: אני מגדיר מטרות כספיות ארוכות טווח ומנסה להשיג אותן (טווח 1-5)	1	1	1=מסכים בהחלט 5=בכלל לא מסכים	התנהגות פיננסית
		2	2		
		3	3		
		4	4		
		5	5		
23.140.9	באיזו מידה <את מסכימה /אתה מסכים> עם כל אחד מהמשפטים הבאים: לפני שאני קונה משהו אני שוקל בזהירות אם אני יכול לעמוד בהוצאה (טווח 1-5)	1	1	1=מסכים בהחלט 5=בכלל לא מסכים	התנהגות פיננסית
		2	2		
		3	3		
		4	4		
		5	5		
23.140.5	באיזו מידה <את מסכימה /אתה מסכים> עם כל אחד מהמשפטים הבאים: אני <מעדיף\ מעדיפה> להוציא כסף היום מאשר לחסוך לטווח הרחוק (טווח 1-5)	1	1	1=מסכים בהחלט 5=בכלל לא מסכים	גישה פיננסית
		2	2		
		3	3		
		4	4		
		5	5		

נספח ב' – לוח קורולציות

	מדד אוריינות פיננסית (100)	מדד ידע פיננסי (100)	מדד התנהגות פיננסית (100)	גישה פיננסית	קבוצת אוכלוסייה	קבוצת גיל	מגדר	השכלה	מצב תעסוקתי	מצב כלכלי	רמת עברית	מדד הכלה פיננסית	עורך השואה בבחירת מוצרים	מתייעץ עם מומחים	חוסן פיננסי
מדד אוריינות פיננסית (100)	1	0.7168	0.7744	0.5683	-0.2638	-0.0662	0.1632	0.3708	-0.269	0.3977	-0.36	0.459	0.5027	0.49	0.5105
מדד ידע פיננסי (100)	1	0.3256	0.0621	-0.1334	-0.0833	0.2184	0.3116	-0.1757	0.2395	-0.197	0.253	0.2739	0.233	0.2903	
מדד התנהגות פיננסית (100)	1	0.248	-0.2318	-0.0127	0.0981	0.3029	-0.2404	0.3749	-0.3289	0.4637	0.5834	0.5814	0.568		
גישה פיננסית	1	-0.1881	-0.0385	-0.0032	0.1328	-0.1359	0.2033	-0.2221	0.2269	0.1606	0.1848	0.1772			
קבוצת אוכלוסייה	1	-0.1743	-0.0242	-0.2446	0.1133	-0.4662	0.2073	-0.3042	-0.2005	-0.1698	-0.2408				
קבוצת גיל	1	-0.0098	0.0132	0.3352	-0.107	0.1264	0.1007	-0.0126	-0.0514	-0.1044	0.0687				
מגדר	1	-0.115	0.0658	-0.052	0.0446	0.1004	0.0833	0.0877							
השכלה	1	-0.2095	0.3267	-0.2089	0.3406	0.2457	0.2608	0.2868							
מצב תעסוקתי	1	-0.276	0.323	-0.422	-0.208	-0.241	-0.108								
מצב כלכלי	1	-0.323	0.4118	0.2527	0.2399	0.4021									
רמת עברית	1	-0.4852	-0.2594	-0.3059	-0.2139										
מדד הכלה פיננסית	1	0.5744	0.4633	0.1931											
עורך השואה בבחירת מוצרים	1	0.5462	0.2134												
מתייעץ עם מומחים	1	0.2259													
חוסן פיננסי	1														

נספח ג - מדד האוריינות הפיננסית ורכיביו בישראל ובמדינות ה-OECD

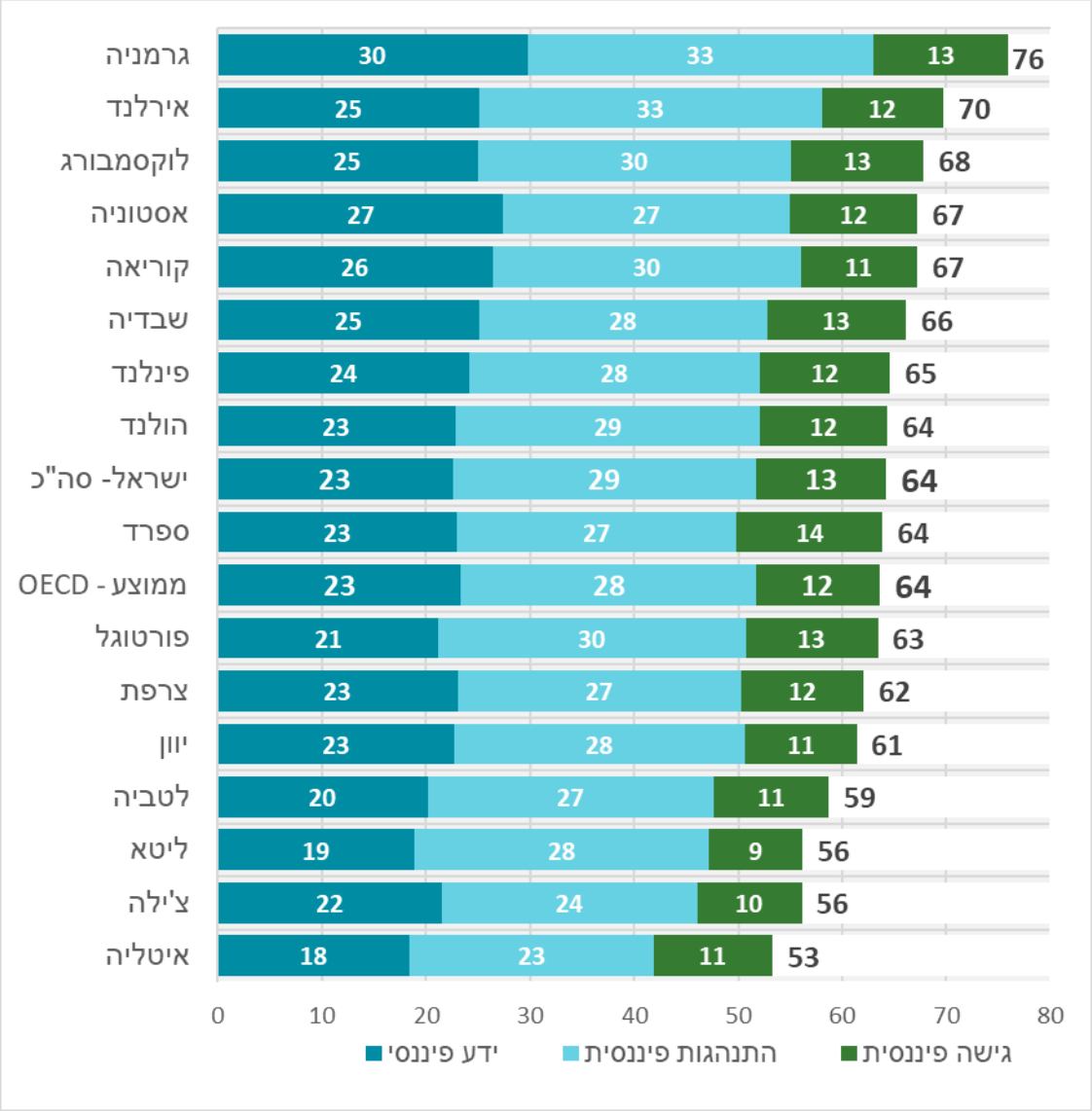

הערה: הנתונים של ה-OECD מעוגלים ולכן סכום הציון של שלושת הרכיבים של המדד הכללי אינו זהה תמיד לציון של המדד הכללי. מדד האוריינות הפיננסית הכללי מורכב משלושה רכיבים: ידע פיננסי – מבוסס על 7 שאלות ומשקלו 35% מהמדד הכללי. התנהגות פיננסית – מבוסס על 9 שאלות ומשקלו 45% מהמדד הכללי. גישה פיננסית – מבוסס על שאלה אחת, ומשקלו 20% מהמדד הכללי.

המקור: הסקר החברתי של הלמ"ס 2024, OECD (2023) ועיבודי בנק ישראל.